

Ο ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΟΣΤΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΗΜΩΝ ΠΟΙΗΤΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ

Η 14 'Ιουλίου 1879 ἀνηγγέλθη διὰ τῶν πρωτῶν ἡμῶν ἐφημερίδων "Ὠ ρ α ς καὶ 'Ε φ η με ρ ί δ ο ς, συντασσομένης τότε ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν φίλου κ. 'Ιωάννου Κ. Καμπουρόγλου, ὅτι τὴν ἐπομένην πρωΐαν θὰ ἐνταφιασθῶσιν ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ δήμου νεκροταφείῳ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσού» τὰ ἐκ Σμύρνης ἀνακομισθέντα ὅσα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ καὶ πατρὸς τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ποιήσεως Ἀλεξάνδρου Σούτσου ἐν τῷ χώρῳ, ὃν τελευταίως παρεχώρησε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. Ἡ διπλῇ ἐκείνη ἀγγελία ἔληγε διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων:

«Ἡ τελετὴ ἔσται ἀπλῆ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου καὶ διὰ τῆς παρούσης μόνον καλοῦνται οἱ τιμῶντες τὴν μνήμην τοῦ μεταστάντος νὰ παρευρεθῶσιν» ("Ὠ ρ α).

«Ἡ τελετὴ κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου θὰ γείνη ἀπλῆ, συνεπῶς διὰ τῆς παρούσης καὶ μόνον καλοῦνται οἱ τιμῶντες τὴν μνήμην τοῦ ἐν τῇ ἐξορίᾳ θανόντος τέκνου τῶν Μουσῶν νὰ παρευρεθῶσι» ('Ε φ η με ρ ί ς).

Ἀνέτειλεν ἡ 15 'Ιουλίου. Ἄνεμος ἐκ τῶν μετριαζόντων ἐν Ἀθήναις τὰ καύματα τοῦ θεύρου ἤρξατο πνέων ἀπὸ πρωίας, οἶονεὶ θέλων νὰ διευκολύνῃ τὴν εἰς τὸ νεκροταφεῖον πορείαν τῶν τιμῶντων τὴν μνήμην τοῦ ἐν τῇ

ἔξορίᾳ ἀποθανόντος τέκνου τῶν Μουσῶν. Καὶ ἀληθῶς διευκολύνθη μὲν οὕτως ἡ πορεία, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν ὀλίγιστοι, οὐχὶ πλείότεροι τῶν δέκα καὶ πέντε, ἀνευρέθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ ἔργω τιμῶντες τοῦ μεταστάντος τὴν μνήμην, ἐν οἷς καὶ ὁ μακαρίτης ἡμῶν ποιητής, ὁ χαριέστατος τῆς Χίου Δούλης φάλτης, ὁ Θεόδωρος Γ. Ὁρφανίδης. Ἐν διαστήματι δύο λεπτῶν τῆς ὥρας μετηνέχθη τότε ἡ κάλπη ἡ περιέχουσα τὰ ὅσῃ τοῦ ποιητοῦ τοῦ Περιπλανώμενου ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ νεκροταφείου εἰς τὸν πολυθρύλητον χῶρον, ἀνεγνώσθη σύντομόν τι καὶ χλιαρὸν λογύδριον ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἱατροῦ Ἀναστασίου Γούδα, ἐνεταφιάσθη μετὰ μικρὰν δέησιν ἐνὸς καὶ μόνου ἱερέως ἡ κάλπη, καὶ τέλος ἐνεφυτεύθη μετρία τις ἀνθοδέσμη—δῶρον τοῦ μακαρίτου Ὁρφανίδου—ἐπὶ τοῦ χώματος τοῦ καλύψαντος τὴν σποδὸν τοῦ ποιητοῦ τῆς Τουρκομάχου Ἑλλάδος! Οὕτως ἔληξεν ἐν διαστήματι ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἡ τελετὴ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν ὁσίων τοῦ μάρτυρος ποιητοῦ, μεθ' ἣν οἱ δέκα καὶ πέντε τιμῶντες τὴν μνήμην ἐκείνου ἀπῆλθον ἀναλογιζόμενοι τὴν ἀλήθειαν τοῦ τῶν Γάλλων ῥητοῦ: Qui sert son pays, sert souvent un ingrat!

Γενόμενοι ἡμεῖς τοιοῦτου γεγονότος αὐτόπται μάρτυρες, φοιτηταὶ τότε ὄντες τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐξεφράσαμεν τὸ ἐμποιηθὲν ἡμῖν ἀλγεινότατον συναίσθημα διὰ τῶν ἐξῆς στίχων, γραφέντων ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν τελετὴν ἐν ὁρμῇ βαρυθύμου ἀγανακτήσεως:

Σιγῇ ἐνταφιάζουσι τὰ ἱερὰ ὅσῃ σου!

Δὲν ἔφραξε τὸ στόμα των ἡ θλίψις ἡ θαθεῖα
ἀλλὰ τὸ πῦρ τὸ ἐμψυχοῦν τὰ θεῖα ἄσματά σου,
ὧν ἡ ἀνάμνησις πιοεῖ τὰ πτήσσοντα στρουθία!

Φοβοῦνται μὴ προσκρούσωσιν εἰς ὑψηλὰς βαθμίδας,
μὴ εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ λαοῦ ὁ λόγος ἀντηχήσῃ,
ἂν σ' εἰκονίσῃ, ποιητὰ, καὶ εἴπῃ τὰς ἐλπίδας,
τοὺς πόθους καὶ τὰ δάκρυα, μεθ' ὧν σὺ εἶχες ζήσῃ!

Σιγῇ σ' ἐνταφιάζουσι ! Πλὴν κάλλιον· τὰ χεῖλη,
μὴ λέγοντα τὴν σήμερον τί λέγει ἡ καρδία,
εἰσὶ κατὰ τὸν ποιητὴν ἐχθρὰ ὡς Ἄδου πύλη,
καὶ παντελῶς ἀνάξια νὰ ψαύωσι τὰ θεῖα.

Σιγῇ σ' ἐνταφιάζουσι, — διότι ἥσο μέγας !
τὰ ἐρπετὰ δὲν δύνανται καὶ νὰ διηγηθῶσι,
ἂν καὶ γαλήνην ἔχωσι καὶ ἐλευθέρας στέγας,
ἐκεῖνα ὅσα ἔψαλλες ἐν τρικυμῇ τόσῃ !

Σιγῇ σ' ἐνταφιάζουσι, καὶ μόνη ἡ φιλία
ἐπιζητεῖ μὲ δάκρυα τὸ μνῆμα σου νὰ στέψῃ,
ἀλλὰ—δὲν χύνει ἄφθονον τὸ δάκρυ ἡ καρδία
τῆς πᾶν συναίσθημα βαθὺ ὁ χρόνος ἔχει δρέψῃ !

Πλὴν μὴ λυποῦ, σεπτὴ σκιά ! Ἄν μάρτυρος στεφάνῃ
σ' ἐκόσμησεν ὡς παρ ε λ θ ὶ ν καὶ Ἑλικῶνος κλάδος,
ἂν ὡς παρ ὶ ν ἡ Ἀττικὴ σιγῶ σά σε λαμβάνῃ,
τὸ μέ λ λ ο ν ἔχεις Πάνθεον, τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

Πιστεύοντες ὅτι διὰ τῶν στίχων τούτων διηρμηνεύσαμεν
τὸ συναίσθημα καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι εἶδον τὴν τοιαύτην τε-
λετὴν (διότι ἠκούσαμεν ἄνδρα τινὰ μέσης ἡλικίας εἰπόντα
πρὸς γνώριμον αὐτοῦ: «Πολὺ ὀλίγοι ἦλθον», μεθ' ὃ ὁ ἕτερος
ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐκίνησεν οἰκτεῖρων τρεῖς τὴν κεφαλὴν),
ἐπέμψαμεν τὸ παρατεθὲν ποίημα τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τῆς
ψευδωνύμου ὑπογραφῆς «Φιλοκτήτης» — ἀνεγινώσκομεν τότε
τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Σοφοκλέους — εἰς τὴν σύνταξιν τῆς
Ἑ φ η μ ε ρ ῖ δ ο ς, ἣτις ἐν τῷ ἐπομένῳ φύλλῳ τῆς 16 Ἰου-
λίου, ἐποιήσατο λόγον περὶ αὐτοῦ, καταχωρίσασα τὴν τελευ-
ταίαν καὶ τὴν δευτέραν αὐτοῦ στροφὴν, εἰς ἣν καὶ παρετήρησε
τὰ ἐξῆς :

«Καὶ ὄντως τί θὰ ἔλεγέ τις σήμερον, ἂν ἔλεγεν ἐπὶ τίσιν
ἐλπίσιν ἐμαρτύρησεν ὁ μέγας ποιητὴς καὶ εἰς ποίας ἡμέρας

φεῦ! ἀπέναντι ποίων γεγονότων ἐχομίσθησαν νὰ ταρῶσι τὰ ὀστᾶ του ἐν Ἀθήναις!»

Μετά τινα δὲ χρόνον, ἐπεξερχόμενοι τὴν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσού» Λογοδοσίαν τῶν κατὰ τὸ ἐνδέκατον ἔτος γενομένων τὴν ἀναγνωσθεῖσαν τῇ 19 Νοεμβρίου 1876 ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Ἀγγελοπούλου Ἀθανάτου, προέδρου, ἀνέγνωμεν ἐν αὐτῇ τὰ ἐξῆς:

«Πέρυσι τῇ προτάσει τοῦ κ. Ἀχιλλέως Παράσχου εἶχε γίνεαι δεκτὸν νὰ μετενεχθῶσιν ἐξ Ἰωνίας τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου. Ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος εἰς ὃν ἀνετέθη τὸ εὐσεβὲς τοῦτο καθήκον ἐφρόντισε περὶ τῆς ἀνακομιδῆς αὐτῶν καὶ τὰ ὀστᾶ κατετέθησαν προσωρινῶς ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ Ἀ΄ Νεκροταφείου. Ὁ σύλλογος ἐξελέξατο τὸν κ. Τιμ. Φιλήμονα ὅπως ἐν τῇ τελετῇ τῆς ἀνακομιδῆς ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάφιον τοῦ ἀνδρός. Ἀλλ' ἡ τελετὴ αὕτη ἀνεβλήθη μέχρι τοῦδε, διότι ἡ κυβέρνησις, ἥτις ἐξ ἀρχῆς ἀνέλαβε τὴν δαπάνην αὐτῆς, δὲν προσδιώρισεν εἰσέτι τὴν ἡμέραν, π ι θ α ν ῶ ς π ε ρ ι σ π ω μ ῆ ν η ἐ ξ ἄ λ λ ω ν π ρ α γ μ ᾶ τ ω ν » (Σελ. 17).

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Δ. ΒΑΛΒΗΣ

— Καὶ εἶνε εὐμορφή αὕτη ἡ κυρία Ἑλένη;

— Ὠραιότατη! Καὶ νὰ ἰδῇς ποῦ σοῦ μοιάζει! μόνον ποῦ εἶνε πλέον ἄσπρη, πλέον κομψή καὶ πλέον ἐμμορφή!